

Manifest

Samen opvoeden en opgroeien in Den Haag

Een nieuwe koers

Dit manifest wordt gesteund door vele partijen in de stad.

Kijk op jeugdhulpdenhaag.nl/manifest/ voor alle partijen die het manifest ondertekenen.

Den Haag

rondomjou
doen wat nodig is

Wij willen dat Den Haag een stad is waar kinderen en jongeren gezond, met gelijke kansen en veilig opgroeien. Waar ze hun talenten ontwikkelen en naar vermogen kunnen meedoen in de samenleving. Soms is hierbij (tijdelijk meer) ondersteuning nodig. Deze ondersteuning is vaak niet tijdig en passend beschikbaar. Dat kan en moet beter. Daarom dit manifest.

Dit manifest is geschreven door de gemeente Den Haag en de twee samenwerkingsverbanden Jeugd die gestart zijn op 1 januari 2024: Kracht en rondomJou. Jongeren, ouders en vele organisaties werkten hieraan mee. We stelden het manifest op voor alle professionals, beleidsmakers en leiders van organisaties die een rol spelen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren in Den Haag. De ondertekenaars van dit manifest verbinden zich aan de beschreven koers. Organisaties die deze koers ondersteunen maar niet eerder betrokken zijn geweest, nodigen wij uit om mee te doen.

Alleen samen bereiken we onze ambitie: dat alle kinderen in Den Haag gezond, veilig en kansrijk opgroeien.

Noodzaak voor een nieuwe koers

De noodzaak voor een nieuwe koers komt voort uit de twee belangrijkste problemen:

1. Het jeugdstelsel loopt vast

Net als landelijk groeit ook in Den Haag het gebruik van jeugdhulp sinds 2000 enorm.¹ Waar bijna 25 jaar geleden 1 op de 27 kinderen en jongeren bij jeugdhulp terecht kwam, is dat nu 1 op de 7. Ook is het gebruik van jeugdhulp oneerlijk verdeeld. De groepen in de meest kwetsbare situaties bereiken we onvoldoende. Door de marktwerking waren er in Den Haag tot 1 januari 2024 meer dan 190 jeugdhulpaanbieders actief en was het veld te versnipperd. We zagen een hoge inzet van individuele specialistische jeugdhulp (80%) en een beperktere inzet van ondersteuning aan gezinnen in de buurt (20%). Tegelijk zien we dat de wachtlijsten in de jeugdhulp nog altijd lang zijn. Hierdoor verergeren de problemen van de jeugd die hulp nodig heeft. Daarnaast stijgen de kosten van de jeugdhulp en is er sprake van een personeelstekort.

2. Meer jeugdhulp helpt niet

We zien bovendien dat extra inzet van jeugdhulp er niet voor zorgt dat het beter gaat met kinderen en jongeren. Meer inzet van jeugdhulp is vaker een noodgreep in plaats van een oplossing. Het echte probleem is dat steeds meer kinderen en jongeren aangeven niet goed te kunnen aarden in onze samenleving. Zij hebben te maken met invloeden in hun omgeving, die schadelijk kunnen zijn voor het opgroeien en opvoeden. Denk aan meer echtscheidingen en samengestelde gezinnen. Of aan de prestatie maatschappij die de lat op school, het werk en privé hoog legt en zo druk uitoefent op de jeugd. En denk ook aan onvoldoende geschikte woonruimte voor jongeren. Hierdoor zijn hun uitzichten beperkt.

Ook zijn er kinderen en jongeren die opgroeien in armoede of bij ouders met gezondheidsproblemen. In sommige wijken stapelen deze problemen zich dusdanig op, dat ze het oplossend vermogen van gezinnen overstijgen. Zij vragen niet meer zelf om hulp en hebben geen vertrouwen meer in instanties.

Het jeugdstelsel loopt dus vast en meer jeugdhulp is niet de oplossing. Daarom geven wij² ondersteuning op een andere manier vorm.

Wat is hiervoor nodig?

Sinds 2024 hebben we, naast een andere vorm van financiering, de jeugdhulp ook anders georganiseerd. Voor de ambulante ondersteuning werken we in Den Haag met twee samenwerkingsverbanden: Kracht en rondomJou.³ Zij hebben een brede opdracht. Als Haagse kinderen, jongeren en ouders⁴ vragen hebben over opvoeden en opgroeien, bieden deze samenwerkingsverbanden voor 2024-2032 (een deel van de) preventie, basiszorg in lokale teams, toegang tot hulp en aanvullende specialistische jeugdhulp.

Deze andere inrichting van de jeugdhulp is een belangrijke randvoorwaarde om de verandering waar te maken, maar niet voldoende. Er is meer nodig. We moeten anders gaan kijken naar ondersteuning bij opvoeden en opgroeien. Steun van en voor jeugd en gezinnen vindt immers overal plaats: in het eigen netwerk en in de buurt. Informeel en formeel. Het is belangrijk dat er meer aandacht komt voor de verbetering van deze steun in de omgeving, waarin kinderen en jongeren opgroeien en worden opgevoed. Dit vraagt soms ook om ongelijk te investeren voor gelijke kansen. Dat betekent bijvoorbeeld dat we meer steun inzetten in wijken waar het gebruik van jeugdhulp misschien niet zo groot is, maar waar meer risico's zijn voor kinderen en jongeren om op latere leeftijd alsnog in de problemen te komen. Daar waar sprake is van verloren vertrouwen, hebben wij een verantwoordelijkheid om dit (terug) te winnen om samen met gezinnen aan oplossingen te kunnen werken.

En: de beoogde verandering waarmaken, kan alleen samen. Met alle organisaties en mensen die ondersteunen bij het opvoeden en opgroeien van kinderen: van ouders, kinderopvang, kind- en jongerenwerk en scholen tot huisartspraktijken, kinderartsen, jeugdgezondheidszorg, GGD Haaglanden, welzijnswerk, de volwassen (geestelijke gezondheid)zorg en ondersteuning, gecertificeerde instellingen, het veiligheidsnetwerk, de gemeente en alle andere betrokken partijen.

Tien uitgangspunten

In dit manifest beschrijven wij onze koers om de krachten te bundelen. Het doel is dat de Haagse kinderen en jongeren gezond, veilig en kansrijk opgroeien met de mogelijkheid hun talenten te ontwikkelen. We zien dit manifest als een kompas dat de juiste richting aangeeft. Het is een middel om met elkaar het gesprek te voeren, afspraken te maken, plannen te ontwikkelen, successen te vieren en elkaar aan te spreken. Natuurlijk vraagt deze nieuwe koers tijd, energie, doorzettingsvermogen, samenwerking, reflectie en om organisatie van de juiste randvoorwaarden. Het is echter onze verantwoordelijkheid om ons actief in te zetten voor een hoopvolle toekomst voor alle kinderen en jongeren in Den Haag. Dit kan alleen als iedereen meedoet.

Onze koers kent tien uitgangspunten die we samenvatten in twee delen: 1) onze kijk op hoe een gunstige opvoed- en opgroeiomgeving eruit ziet en 2) onze kijk op hoe we ondersteuning vormgeven. We sluiten af met een oproep om mee te doen.

1 Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik (NJI).

2 In dit manifest zijn 'we' of 'wij' alle organisaties die dit manifest ondertekenen. Wij staan gezamenlijk achter deze koers. Iedere organisatie pakt de verantwoordelijkheid voor die onderdelen die op haar van toepassing zijn.

3 Dit manifest sluit aan bij de landelijke Hervormingsagenda Jeugd en Gezin (2023-2029).

4 Bij 'ouders' kan ook 'verzorgers' worden gelezen.

Onze kijk op een gunstige opvoed- en opgroeiomgeving

We creëren met elkaar een stevige (pedagogische) basis. Dit stimuleert de ontwikkeling van kinderen en ondersteunt ouders bij de opvoeding. Het is belangrijk om te kijken wat de omstandigheden zijn waarin de opvoeding plaatsvindt. Opvoeden terwijl er bijvoorbeeld geldzorgen zijn, kan de opvoeding en het welzijn van gezinnen belemmeren.

1.

We stimuleren dat kinderen en jongeren opgroeien met steun van mensen uit hun eigen omgeving waar ze zich prettig bij voelen.

We zien graag dat ouders opvoeden met steun van hun omgeving. Familie, vrienden, kennissen, buurtgenoten en geloofsgemeenschappen kunnen hierbij een grote rol spelen. Ook professionals en vrijwilligers binnen de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, school, welzijnsvoorzieningen en sportverenigingen zijn vaak een bron van steun tijdens het opgroeien, opvoeden en ontwikkelen van talenten.

We moedigen ouders, jongeren en kinderen aan om vragen over opvoeden en opgroeien in hun eigen sociale netwerk te bespreken. Om daar steun en oplossingen te zoeken als het even niet lekker loopt. Op deze manier komt de ondersteuning zoveel mogelijk van mensen die bekend zijn met het gezin en mogelijk langdurig betrokken blijven. Zo wordt steun duurzamer.

We stimuleren steun in de eigen omgeving

2.

We benutten de kracht van preventie (het voorkomen van problemen/uitdagingen).

We werken preventief, gericht op het voorkomen of verminderen van uitdagingen en problemen tijdens het opgroeien en opvoeden. Om een preventief opvoed- en opgroeiaanbod voor lichte problemen goed vindbaar en bereikbaar te maken, trekken we samen op. Deze preventie vindt zowel in de eigen

omgeving als online plaats. Ook signaleren we op welke gebieden het preventieve aanbod versterking nodig heeft. In de ene buurt kan het preventieve aanbod er dus anders uitzien dan in de andere buurt.

Passende onderwerpen voor het preventieve aanbod zijn bijvoorbeeld het ouderschap, de hechting, gezondheid, weerbaarheid, pubertijd, mentale gezondheid en de overgang naar volwassenheid. Het aanbod richt zich op problemen voorkomen of verminderen én op de versterking van veerkracht en ontwikkeling van competenties.

3.

We organiseren professionele ondersteuning zo dichtbij mogelijk: op school, in de buurt, bij de sportvereniging, bij de huisarts.

We willen kinderen en jongeren binnen hun eigen leefomgeving ook professionele steun en deskundigheid bieden om gezond op te groeien en hun vaardigheden te ontwikkelen. Deze laagdrempelige ondersteuning is zichtbaar aanwezig op de plaatsen waar de kinderen, jongeren en gezinnen vaak zijn: thuis in het gezin, in het wijkcentrum, op de kinderopvang, in peuterspeelzalen, op school, bij de huisarts, op de sportvereniging, in de buurt en ook online. Op deze wijze signaleren we opvoed-, opgroevragen en uitdagingen vroegtijdig, waarna we in gesprek gaan met jong en oud om ze waar nodig op weg te helpen.

Dit geldt ook voor kinderen en jongeren met speciale behoeften. Ook zij moeten zoveel mogelijk in een normale omgeving kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen. In onze aanpak van ondersteuning dichtbij huis accepteren we een grote mate van variatie en diversiteit tussen kinderen en de situatie waarin zij opgroeien. Iedereen hoort erbij, doet mee en wordt gezien. Zo kunnen kinderen en jongeren hun sociale vaardigheden, zelfvertrouwen en talenten ontwikkelen en van betekenis worden voor anderen.

Onze kijk op hoe wij ondersteuning bieden

Sommige kinderen, jongeren en ouders kampen met uitdagingen, waarbij ondersteuning uit het eigen netwerk en uit de eigen leefomgeving onvoldoende is. Dan is andersoortige hulp nodig. Wij bieden deze ondersteuning aanvullend op wat het gezin en het bestaande netwerk kan. Dit doen wij vanuit de volgende uitgangspunten.

4.

We benutten de veerkracht en talenten van de jeugd en ouders en stimuleren het eigen oplossend vermogen.

Wij willen dat de jeugd zich gezond en veilig kan ontwikkelen. Niet alleen thuis, maar ook op school, op de opvang, in de buurt en op andere plekken die hen positief kunnen beïnvloeden. We richten ons op de talenten en (veer)kracht van elk kind, elke jongere en elke ouder. Wat kan wel? We ontwikkelen een hoopvol perspectief. Daarbij stimuleren we het oplossend vermogen: het (h)erkennen van problemen en het zelf kunnen bedenken van oplossingen.

Deze veerkracht helpt bij nieuwe situaties en extra uitdagingen, zoals een verhuizing, scheiding van ouders, ziekte van henzelf of naasten en de overgang van jeugd naar volwassenheid. Ook bij ouders stimuleren wij hun veerkracht. We zorgen voor belangrijke opvoedvaardigheden, zodat ouders zelf de ontwikkeling van hun kind zo goed mogelijk stimuleren.

5.

We bevestigen dat opgroeien en opvoeden hobbels en uitdagingen met zich meebrengt.

Hobbels en uitdagingen horen bij het opvoeden en opgroeien, maar zijn niet altijd makkelijk. We stimuleren daarom het gesprek over het accepteren en verdragen hiervan. Het helpt als gezinnen zien wat 'normale' problemen zijn, gelet op de leeftijd en ontwikkeling van een kind of jongere. Twijfels en kwetsbaarheden horen erbij. Bovendien betekent afwijkend gedrag van het 'normale' niet dat direct een label of diagnose nodig is.

Bij (hulp)vragen bespreken we hoe kinderen, jongeren en ouders met hun zorgen kunnen omgaan. Hierbij houden we rekening met wat een gezin en hun omgeving aankan. We erkennen dat er voor sommige problemen geen direct antwoord is. Wel zorgen we dat gezinnen er beter mee kunnen omgaan.

6.

We sluiten aan bij het perspectief van kinderen, jongeren en ouders.

Tijdens elk gesprek sluiten we aan bij het perspectief en de mogelijkheden van kinderen, jongeren en ouders. We luisteren, vragen door en leven ons in. We staan naast ze. We denken en handelen vanuit de oplossingen die zij zelf zien en waar zij zelf aan kunnen bijdragen. Wat is echt belangrijk voor het kind, de jongere of ouder? Wat is nodig voor de vraag die leeft? Hoe kunnen ze zelf verder? Uiteraard zijn we ons tijdens het inleven bewust van onze eigen normen, waarden, achtergrond en cultuur. Ook weten we hoe onze blik invloed heeft op wat wij denken dat aan steun nodig is. Zo nodig parkeren we onze blik.

7.

We kijken met een brede blik en werken gezinsgericht.

Bij opvoed- en opgroevragen kijken we met elkaar naar de gehele (leef)omgeving, die van invloed is op het gedrag van kinderen en jongeren. We kijken naar het familiesysteem, naar de school en opvang, de buurt, vrienden en de vrijetijdsbesteding. Een sterke omgeving draagt immers positief bij aan het gezinswelzijn en opvoeden en opgroeien van kinderen.

Bij het familiesysteem kijken we naar het welzijn van ouders, de opvoedvaardigheden, het functio-

neren van het gezin en het sociale netwerk rond het gezin. Hierbij is bestaanszekerheid een belangrijke randvoorwaarde voor gezond, veilig en kansrijk opgroeien. Kortom: in een huis wonen, eten en kleding hebben en verzorgd worden. Vanuit die basis kunnen ouders hun kinderen in een veilige en liefdevolle omgeving opvoeden. We zorgen dat we samen met kinderen, jongeren en hun ouders bepalen wat nodig is om een probleem het hoofd te bieden. We maken een zo volledig mogelijk gedeeld beeld, samen met de kinderen, jongeren en hun ouders. We kijken naar de sterke kanten van het kind, de ouders en de omgeving. Dit helpt om passende ondersteuning te vinden.

Soms spelen in een gezin problemen bij ouders die invloed hebben op de opvoeding, bijvoorbeeld bij problemen op het gebied van bestaanszekerheid, huisvesting of (mentale) gezondheid. Dan zoeken we de oplossing buiten de jeugdhulp. De professionals wegen de belangen van kinderen dan mee bij hun aanpak.

Als hulp aan ouders én kinderen of jongeren nodig is, zorgen we voor goede samenwerking en goed onderling contact met alle betrokken partijen. Het is belangrijk om breed te kijken en werken. Hiervoor is de inzet nodig van alle partners vanuit de verschillende leefgebieden (jeugdhulp, onderwijs, welzijn, werk en inkomen, wonen, volwassenzorg).

8.

We bieden steeds meer collectieve ondersteuning in plaats van individuele.

Veel voorkomende opvoed- en opgroevragen bieden we steeds vaker aan met een groepsgericht aanbod. Daarbij bieden we gezinnen gezamenlijken tegelijkertijd hulp. We zien namelijk dat mensen het meeste leren van degenen op wie ze lijken. Daarnaast biedt deze gezamenlijke ondersteuning kinderen, jongeren en ouders de gelegenheid voor ontmoeting en herkenning. Op deze manier worden jongeren en ouders deel van een duurzaam ondersteunend netwerk. Dit versterkt de omgeving rond gezinnen. We bieden dit aanbod aan, samen met partners uit het dagelijks netwerk van het gezin. Zo kunnen we snel veel voorkomende opvoed- en opgroevragen aanpakken, bijvoorbeeld met organisaties binnen welzijn, het onderwijs en de opvang.

9.

We zorgen dat kinderen in de meest kwetsbare situaties/met de meest complexe zorgen tijdig de juiste hulp krijgen.

We realiseren ons dat sommige kinderen of jongeren de inzet van individuele jeugdhulp, waaronder GGZ, nodig hebben. Met onze nieuwe koers, creëren we ruimte voor tijdige en passende ondersteuning voor deze kinderen. Deze vindt dus zoveel mogelijk plaats in het dagelijks leven van de kinderen en jongeren zelf. Het kan hierbij gaan om expertise voor consultatie of inzet van specialistische jeugdhulp, aanvullend op de aanwezige ondersteuning.

10.

We verbinden met gezinnen – ook als sprake is van onveiligheid. Met een vast gezicht en zoveel mogelijk met instemming werken we aan duurzame veiligheid en herstel.

Een onveilige omgeving, thuis of op straat heeft een grote negatieve impact op de ontwikkeling van kinderen. We blijven daarom altijd in verbinding met gezinnen – ook als sprake is van (vermoedens van) onveiligheid thuis. Alle professionals in de omgeving van kinderen hebben de verantwoordelijkheid signalen van onveiligheid te signaleren en vervolgens te handelen. Eerst gaan we dan zelf in gesprek met ouders. We vragen door naar ieders kijk op de situatie: in concrete woorden en zonder oordeel. Dit gesprek kan spannend zijn. We weten immers niet precies wat er aan de hand is. Daarom zijn er in het netwerk collega's met expertise beschikbaar voor overleg en advies.

Met een vast gezicht per gezin en zoveel mogelijk met instemming van de ouders werken we aan duurzame veiligheid en herstel. Dit doen we samen met het gezin, hun sociale netwerk en de betrokken professionals. We nemen de tijd om een effectieve relatie op te bouwen. Bij aanhoudende zorgen voegen we expertise en inzet toe. Waar nodig kunnen we bovendien aanvullende (wettelijke) bevoegdheden inzetten. We bekijken dan wat nodig is voor gezinnen, zodat kinderen en jongeren veilig thuis kunnen opgroeien.

Ook bij een crisissituatie voor een jeugdige werken we als partners samen met ouders. Het doel: een

veilige situatie creëren. Daarnaast kijken we met het gezin naar een passend vervolg om die situatie in stand te houden. Dit zetten we dan ook in gang.

Niet alleen een veilig en betrouwbaar thuis is belangrijk in het leven van kinderen en jongeren. Een veilige straat of buurt is net zo belangrijk.

Samen met Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming, de politie, het CIT, kinder- en jongerenwerk, de stedelijke expertiseteams van de gemeente, het Zorg- en Veiligheidshuis, de dienst Veiligheid van gemeente, Kracht en rondomJou werken we in een netwerk om bij te dragen aan veilig opgroeien thuis en op straat.

We doen het samen!

We bundelen onze krachten en verdiepen onze samenwerking om kinderen, jongeren en ouders goed te ondersteunen. Dit manifest is de basis voor een gezamenlijke richting. We creëren ruimte om:

- elkaar(s) rol te kennen en elkaar te vinden;
- onze verschillende expertises en invalshoeken te waarderen, te benutten en uit te wisselen;
- met elkaar in gesprek te gaan over dit manifest en afspraken te maken;
- gezamenlijk prioriteiten te stellen om de uitgangspunten in de praktijk te brengen;
- de expertise, ervaringen en participatie van kinderen, jongeren en ouders mee te nemen;
- samen te sturen op de beweging die we maken;
- In jaarplannen op te nemen wat ieder te doen heeft en wat de nodige randvoorwaarden zijn;
- te reflecteren, te leren van elkaar en continu te verbeteren en ontwikkelen.

Kortom: we gaan doorlopend met betrokken partners de dialoog aan over wat we ervaren in de praktijk en wat we daar met elkaar aan kunnen doen. Het doel: preventiever werken en tot duurzame oplossingen komen.

Geraadpleegde geschreven bronnen

- Amsterdamse Jeugdvisie (2024), Gemeente Amsterdam.
- Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik. Voor een hoopvolle wereld om in op te groeien (2023), NJI: Tom van Yperen, Katy Hofstede, Rutger Hageraats, Ans van de Maat.
- Boemerangbeleid: Over aanhoudende tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid (2023), Sharon Stellaard.
- De brede opdracht van een lokaal team (2023), Associatie Wijkteams.
- Hervorming van de jeugdzorg en het stelsel (2023), Ministerie van VWS.
- Kinderen uit de knel – Oog voor de belangen van kinderen op ouderdomein (2023), Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.
- Manifest Opgroeien, Opvoeden en Jeugdhulp in Alphen aan den Rijn (2022), Gemeente Alphen aan den Rijn.
- Manifest: Opvoeden en opgroeien in Delft (2020), Gemeente Delft.
- Opgroeien doe je samen. Bouwen aan een stevige pedagogische basis (2022), NJI: J. Hoex, S. Vlardingerbroek, M. Balledux, P. Speetjens, C. Vink.
- Opgroeien, opvoeden en ontwikkelen in het Rijnmond van 2030: toekomstverkenning en ambities (2021), regio Rijnmond.
- Top 10 beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen (2018), NJI: Deniz Ince, Tom van Yperen, Marja Valkestijn.
- Wanneer vele handen het werk niet lichter maken (2019), Erasmus universiteit Rotterdam, Hans Joosse, Geert Teisman, Sanne Verschoor, Arwin van Buuren.

Zo gaan we het doen! Doen jullie mee?

Organisaties die het manifest ondersteunen en hebben ondertekend:

Deze organisatie heeft getekend namens
primair en voortgezet onderwijs

/collectief
kindontwikkeling
voor een kansengelijke toekomst

Deze vier organisaties zijn vertegenwoordigd namens kinderopvang

Centrum
Jeugd & Gezin
Den Haag

Centrum 16-22
Zelf • Bewust • Samen • Leven

William Schrikker
Jeugdbescherming
& Jeugdreclassering

Raad voor de Kinderbescherming
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Jeugd
bescherming west

Crisis Interventie Team

Den Haag

Ondersteunende meedenkers:

Organisaties die hebben meegedacht over het manifest:

